

УДК 378.046-021.68.015.31»712»

Зелюк В.В.

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ У СФЕРІ ВИХОВАННЯ

А Розглядаються найважливіші сучасні стратегії післядипломної освіти вчителів у сфері виховання: родинно-сімейна, національно-патріотична, військово-патріотична. Нинішня політична ситуація в країні вимагає від педагогів, батьків, громадськості особливого ставлення до цих нагальних питань виховання молоді.

Ключові слова: виховання, родинно-сімейне виховання, національно-патріотичне виховання, військово-патріотичне виховання.

Актуальність проблеми. Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу.

Важливу роль у вихованні дітей та учнівської молоді відіграє вчитель, його особистий приклад, його погляди на практичні дії, що мають бути взірцем для наслідування. Якість виховного процесу залежить від рівня підготовленості вчителів до кожного уроку, заходу; використання різноманітних методів і форм; знання та вміння врахування вікових і психологічних особливостей дітей; відвертості, емоційності та активної патріотичної позиції вчителя.

Разом з тим, низкою досліджень встановлено, що нині в закладах освіти працюють 80% учителів, які закінчили педагогічні інститути до 90-х років ХХ століття (у межах соціоцентричної парадигми освіти). Отримані ними знання, сформовані вміння, накопичений досвід роботи є недостатнім для розв'язання сучасних проблем виховання підростаючого покоління [5].

У той же час політична ситуація в країні вимагає від педагогів, батьків, громадськості особливого ставлення до родинно-сімейного, національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання молоді.

Аналіз досліджень і публікацій. У вітчизняній педагогіці сімейному вихованню присвятили свої дослідження Г. Ващенко, А. Макаренко, С. Скворода, В. Сухомлинський. Теорією та практикою сімейного виховання у незалежній Україні займаються Г. Авдіянц, Т. Алексеєнко, Н. Вол-

кова, О. Дорухіна, І. Зязюн, Т. Кравченко, В. Постовий, А. Рацул, М. Сапронова, Л. Сліпчишин, В. Слюсаренко, П. Щербань.

Особливості національно-патріотичного виховання представлені працями І. Бега [1], О. Вишневецького, Т. Дем'янюк, А. Капської, В. Кіндрата, І. Коваленко, П. Кононенко, В. Кузя, В. Оржеховської, С. Павлюка, А. Погрібного, Ю. Руденка, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, Є. Сявавко, К. Черної, П. Щербаня та ін.

Питання військово-патріотичного, патріотичного, громадянського виховання стали предметом наукових досліджень останніх років. Це, передусім, роботи О. Абрамчук, В. Бебика, Т. Вайди, М. Головатого, Є. Головахи, К. Дорошенко, М. Зубалій, В. Івашковського, В. Макаренко, С. Матвієнко, В. Москаленко, П. Онищука, Г. Пустовіта та ін.

Однак практика впровадження вищезазначених стратегій виховання вчителями в школі потребує подальшого вивчення й узагальнення.

Мета статті полягає у висвітленні сучасних стратегій післядипломної освіти вчителів у сфері родинно-сімейного, національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання:

Вклад основного матеріалу. Сучасні підходи висувують високі вимоги до особистості вчителя, зокрема такі як: упровадження інновацій, володіння діалоговою педагогікою та мистецтвом комунікабельності, готовність до постійного оновлення знань.

Зростає роль і вдосконалення педагогічної майстерності вчителів в умовах післядипломної освіти, що відбувається у міжкурсовий період (науково-методична робота на шкільному, районному та обласному рівнях) і під час курсів підвищення

кваліфікації педагогічних працівників.

Сьогодення вимагає сконцентрувати увагу на трьох найважливіших сучасних стратегіях післядипломної освіти вчителів у сфері виховання:

1. Родинно-сімейне виховання. Зусилля педагогів мають бути спрямовані на підтримку ініціативи батьківської громади, взаємодію у розробленні та виконанні рішень щодо патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Особливу увагу треба приділити педагогізації батьків, ознайомленню їх із сучасними психолого-педагогічними знаннями. З цією метою доцільно використовувати активні методи: тренінги, дискусії, дебати, аналіз виховних ситуацій, які сприяють усвідомленню батьками ролі сім'ї у вихованні дітей, формуванні патріотичних почуттів та готовності служити своїми знаннями, працею Україні [4].

Полтавським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського проведена низка обласних заходів, де вчителям і психологам надавалася методична допомога щодо організації сімейного виховання в загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах.

Наприклад, метою обласного семінару-тренінгу «Шляхи реалізації концепції сімейного виховання дітей і молоді в системі освіти України «Щаслива родина» було обговорення проблем підготовки молоді до щасливого подружнього життя та формування у школярів відповідального батьківства, популяризація курсу «Сімейні цінності», ознайомлення з досвідом родинно-сімейного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах області (16.10.2014 р., м. Полтава).

Під час проведення курсів підвищення кваліфікації педагогів-організаторів проведено круглий стіл «Взаємодія школи та сім'ї у вихованні учнівської молоді».

Із 2014 року в загальноосвітніх закладах Полтавської області впроваджується курс «Сімейні цінності» для учнів 8–9 класів. Його основна мета – сформувати уявлення про історію української родини, про такі поняття, як щастя, дружба, любов, шлюб і сім'я, ефективний розвиток у парі, сімейні ролі чоловіка й жінки, психологія родини, мотиви й принципи її побудови.

На сайті Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В.Остроградського створена сторінка «Родинно-сімейне виховання», на якій розміщені програма «Сімейні цінності» та посібник щодо її впровадження. Написані методичні рекомендації щодо проведення курсів за програмою «Сімейні цінності». Підготовлено до друку посібник «Орієнтовані конспекти занять до курсу «Щаслива сім'я – творчість двох у 9 класі»; збірка «Нетрадиційні форми роботи з батьками».

Батьки завжди зацікавлені в пошуку способів

взаємодії з дітьми, вони здатні створити міцні взаємини, сформувати позитивну поведінку і своєчасно вирішити певні проблеми. Тому на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського для слухачів рекомендуємо для самостійного опрацювання навчально-методичний посібник «Всеполтавський посвіт школи-родини» [2], підготовлений науковцями, вчителями та учнями, в якому міститься 77 матеріалів з проблем родинно-сімейного виховання.

2. Національно-патріотичне виховання. Нинішня політична ситуація в країні вимагає від педагогів, батьків, громадськості серйозного ставлення до питання національно-патріотичного виховання молоді, головною домінантою якого є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе.

Ураховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, все більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо.

Про важливість та актуальність національно-патріотичного виховання у діяльності педагогів, удосконалення патріотичних якостей учнів у системі освіти засвідчують також прийняті протягом 2000–2014 рр. в Україні низки державних нормативних документів:

– наказ Міністерства освіти і науки України від 07.09.2000 № 439 «Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України»;

– положення про Всеукраїнську військово-спортивну гру «Патріот», затверджене наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді від 5 квітня 2004 року № 274/112/10;

– положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джурра»), затверджене наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13 червня 2012 року № 687;

– розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 травня 2013 року № 360 «Про затвердження плану заходів на 2013–2015 роки з підготовки і відзначення 70-ої річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ої річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років»;

– Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344;

– програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України, затверджена наказом Міністерства

освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України 21 жовтня 2013 року № 1453 /716 /997;

– методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України від 25.07.2014 № 1/9-376 «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році»;

– наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 №1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді» тощо.

Ведучими й перспективними ідеями перелічених вище документів є ідеї гуманізації, гуманітаризації, демократизації та патріотичного виховання, які б стимулювали зростання загальнонаціональної свідомості та використання в освітньо-виховній діяльності національних і загальнолюдських цінностей, створення соціально-культурних умов для самореалізації особистості.

Протягом останніх десятиліть була розроблена низка концепцій: національної системи виховання (1996); допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді (2002); національно-патріотичного виховання (2009); громадянської освіти та виховання в Україні (2012); Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013–2017 рр.

Проте жодна з них не була розгорнута і не втілювалася в конкретні кроки з реалізації через зміну векторів розвитку держави і, відповідно, освітньої політики, через різні уявлення правлячих еліт на ідеологію і напрями розвитку освіти.

Тому досить актуальним є наказ Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах». Уже з 2015–2016 н. р. вищезазначена Концепція реалізовуватиметься у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Для вчителів стануть у нагоді результати дисертаційного дослідження Т. Гавлітіної [3], де теоретично і методично обґрунтована організаційно-педагогічна модель національно-патріотичного виховання в умовах позашкільного навчального закладу. Розроблено та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків, сутність яких полягає у підвищенні ефективності виховного процесу.

3. Військово-патріотичне виховання – це процес цілеспрямованого систематичного формування почуття патріотизму, духовної та психологічної готовності до виконання громадянського і

конституційного обов'язку щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності держави [4].

Наразі гостро постало питання військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в навчальних закладах Полтавської області. У зв'язку з цим активізувалася робота щодо залучення до навчально-виховного процесу представників військкоматів, військовослужбовців, котрі проходили службу в районах проведення АТО, членів сімей Героїв Небесної Сотні, ветеранів Великої Вітчизняної війни, воїнів-афганців, представників волонтерських і громадських організацій. Майже всі навчальні заклади області надають волонтерсько-гуманітарну допомогу воїнам АТО, долучаються до акцій «Лист пораненому», «Хвиля доброти», плетіння маскувальних сіток тощо.

Заслуговує на увагу робота щодо встановлення у навчальних закладах меморіальних дошок (знаків) на вшанування пам'яті загиблих воїнів-героїв. Такі пам'ятні знаки встановлено у Полтаві, Кременчуці, Миргороді, Лубнах, Кобеляках, Великобагачанському, Решетилівському та Миргородському районах.

Активізована робота шкільних музеїв як центрів військово-патріотичного виховання. Учні збирають і поповнюють музеї матеріалами про події Революції гідності, про загиблих на майдані та під час АТО. Варто відзначити створення у шкільних музеях постійно діючих стендів, які відображають події збройної боротьби українського народу за територіальну цілісність нашої країни; дана робота проведена в шкільних музеях Калайденцівської ЗОШ I-III ступенів Лубенського району, Лубенської ЗОШ I-III ступенів № 10, Кременчуцької гімназії №5, Зінківської спеціалізованої школи № 2.

Долучаються навчальні заклади до відзначення пам'ятних та ювілейних дат, зокрема, таких як: День Українського козацтва, День пам'яті жертв Голодоморів, День Збройних сил України, День Соборності України, День пам'яті Героїв Крут, День Героїв Небесної Сотні, День пам'яті та примирення, 150-а річниця першого публічного виконання національного гімну, 70-та річниця Перемоги над нацизмом у Європі тощо.

Ведеться робота щодо оформлення навчальних кабінетів, бібліотеки, актових залів, адміністративних приміщень державною та національною символікою.

Висновки. Таким чином, перед освітніми закладами післядипломної педагогічної освіти стоїть питання, яким же чином покращити вчителю його кваліфікаційний рівень у сфері виховання?

Вважаємо, що це необхідність активізувати такі дії вчителя через:

– самоосвіту (вивчення нормативно-правової бази, опрацювання документів, що стосуються

родинно-сімейного, національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання молоді);

– опрацювання теоретично-практичних засад (методичні рекомендації, накази, методичне забезпечення управління освіти, Міністерства освіти і науки України, відділу освіти);

– вивчення передового педагогічного досвіду з урахуванням можливостей навчального закладу (через шкільне методоб'єднання та районні семінари-практикуми тощо);

– формування власної системи національно-патріотичного виховання та громадської активності учнів тощо.

Успіх і ефективність залежатиме від багатьох складових: уміло, грамотно та науково підібраних шляхів реалізації поставленого питання в системі післядипломної педагогічної освіти. Проте, якщо вчителі у міжкурсовий період працюватимуть творчо, натхненно та совісно і реалізовуватимуть поставлені перед ними завдання згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання та Національної програми тощо, то випускник загальноосвітньої школи буде:

– особистістю зі сформованим духовним стрижнем, самобутністю національного світовідчуття і

світорозуміння, ціннісними ставленнями світу та самої себе;

– національно свідомим громадянином України, патріотом, носієм культури, мови, традицій і звичаїв українського народу та етносу рідного краю;

– особистістю, здатною до духовного розвитку, саморозвитку і самовдосконалення;

– особистістю соціально зрілою, активною в суспільному житті, здатною берегти і примножувати культурні багатства українського народу та сімейно-родинні традиції.

Список використаних джерел

1. Бех, І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.
2. Всепоплавський посвіт школи-родини : навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд. : Матвієнко П.І., Білик Н.І. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 322 с.
3. Гавлітіна Т.М. Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу : автореф. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук за спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання / Т. М. Гавлітіна. – Київ : Інститут проблем виховання АПН Укр., 2007. – 20 с.
4. Про методичні рекомендації з патріотичного виховання (Лист МОН № 1/9-614 від 27.11.2014 року). – Режим доступу : osvita.ua » Законодавство » Позашкільна освіта.
5. Сіренко С. М. Удосконалення системи підготовки класних керівників до здійснення виховної діяльності в умовах післядипломної освіти : [Електронний ресурс]. режим доступу www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/elits/2011/29

Дата надходження
авторського оригіналу: 03.07.2015

Зелюк В. В. Современные стратегии последиplomного образования учителей в сфере воспитания.

А Рассматриваются самые важные современные стратегии последиplomного образования учителей в сфере воспитания: родственно-семейная, национально-патриотическая, военно-патриотическая. Сегодняшняя политическая ситуация в стране требует от учителей, родителей, общественности особенного внимания к этим насущным вопросам воспитания молодежи.

Ключевые слова: воспитание, родственно-семейное воспитание, национально-патриотическое воспитание, военно-патриотическое воспитание.

Zeliuk V.V. Modern strategies of teachers' in-service education in the field of education

S The most important modern strategies of teachers' in-service education in the field of education are considered: kinship and family, national and patriotic, military and patriotic. The current political situation in the country demands special attention to these vital issues of youth education from teachers, parents, and the public.

Key words: education, kinship and family education, national and patriotic, military and patriotic.